

УДК 351.74(477)

О. К. БЕЗСМЕРТНИЙ, канд. юрид. наук,
проф., Харківський національний університет
внутрішніх справ

РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ: ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Ключові слова: реформування, органи внутрішніх справ

Формування нового сучасного обличчя міськрайорганів внутрішніх справ частина державно-правового реформування. Головне призначення реформування полягає в тому, щоб органи державної влади були націлені насамперед, на створення належних умов для повноцінної реалізації громадянами своїх прав і свобод, закріплених Конституцією України [1]. Існуюча система цих органів і структура Міністерства внутрішніх справ України потребують суттєвих змін, які впливають із змісту Конституції та зумовлюються прийняттям низки законів України.

В той же час відсутність ефективних механізмів забезпечення законності, правопорядку, боротьби зі злочинністю, особливо з її організованими формуваннями та корупцією, криміналізація суспільства, діяльність тіньових структур створюють загрозу національній безпеці України [2].

Реформування міськрайлінорганів внутрішніх справ спрямоване саме на створення необхідних умов уникнення цієї загрози, надання їх діяльності динамізму в боротьбі зі злочинністю та забезпеченню належного правопорядку, створенню і закріпленню партнерських стосунків з населенням.

Особливої уваги потребує реорганізація діяльності органів внутрішніх справ як найбільш важливої і багаточисельної ланки в системі правоохоронних органів. Ними виявляється, реєструються та розслідується переважна більшість злочинів. ОВС представляють собою складну систему, яка містить значну кількість підрозділів та служб. Слід зазначити, що ці підрозділи наділені широким колом повнова-

жень, використовують спеціальні форми і методи роботи для досягнення цілей правоохоронної діяльності.

Реформування органів МВС здійснюється в умовах складної економічної ситуації, обмеженості фінансових та матеріальних ресурсів. Додаткових коштів на перебудову органів внутрішніх справ не виділяється та ймовірно в майбутньому не буде виділено. Тому необхідно вишукувати внутрішні можливості та ресурси, проявляти творчу ініціативу самостійно заробляти для розвитку органів внутрішніх справ додаткові кошти, але суворо в межах чинного законодавства.

Нинішній етап розвитку нашої держави, як уже зазначалося, характеризується високою інтенсивністю суспільних процесів. Трансформація суспільства з одного соціального стану в інший зумовлює появу нових явищ в економічній, соціальній і політичній сферах. Різновидом таких явищ є підвищення криміналізація суспільства, особливий вплив організованої злочинності та корупції на соціальні відносини.

Науковій розробці проблем реформування органів внутрішніх справ України присвятили свої праці М.І. Ануфрієв, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, О.П. Рябченко, О.В. Джафарова, А.Т. Комзюк, О.П. Угровецький, М.Ю. Фролов та ряд інших науковців.

Віддаючи належне дослідженням учених-юристів, ми, враховуючи реалії сьогодення аналізуємо та обґрунтовуємо шляхи практичного та теоретичного вирішення проблем реформування системи органів внутрішніх справ України, що є метою статті.

Протягом багатьох десятиліть, що передували отриманню незалежності України, система МВС не піддавалась суттєвим змінам та реформуванню. Проводилися лише деякі структурні зміни, виникали нові функції, у ряді випадків – нові напрямки діяльності. Структура міністерства та його органів поповнювалася новими ланками. Відбувалося роздроблення вже існуючих ланок, щоб визначити їх призначення до виконання нових функцій.

Аналіз наукової літератури періодичних видань, матеріалів науково-практичних конференцій дозволяє зробити висновок про те,

що активно вивчати проблеми, пов'язані з пошуком шляхів здійснення адміністративної реформи в Україні, вчені-правознавці і спеціалісти практики в галузі наукового управління наполегливо розпочали в 1996–1998 роках.

Найбільш фундаментальні дослідження в цій галузі належать доктору юридичних наук, професору, академіку АПРНУ О.М. Бандурці [3–4], докторам юридичних наук, професорам В.Ф. Опришку [5], Ю.П. Битяку [6–7], В.Г. Лукашевичу [8] та іншим.

Активна фаза реформування системи ОВС припадає на початок ХХІ століття. Так, у квітні 2000 р. колегія МВС України розглянула і схвалила широкий комплекс заходів щодо перебудови структури органів внутрішніх справ в центрі і на місцях. Зокрема, лише протягом останніх чотирьох років (2004–2008 рр.) здійснено наступні заходи: 1) замість існуючих підрозділів (управлінь) з'явилися департаменти Міністерства внутрішніх справ, бюро, тощо. Наприклад, з 2004 р. в структурі МВС України функціонують 18 департаментів, з яких один – Державний департамент у справах громадянства, еміграції та реєстрації фізичних осіб – діє на правах урядового органу державного управління; 2) запроваджено диференційований підхід до створення структурних підрозділів у складі апаратів регіональних управлінь та введення посад керівних ланок: 75 управлінь, що діяли у складі 16 обласних УМВС, реорганізовано у відділи, що дало можливість скоротити управлінський апарат, оптимізувати чисельність особового складу, уникнути дублювання певних напрямів роботи; 3) Департамент внутрішньої безпеки підпорядковано безпосередньо Міністрові внутрішніх справ, а в структурі Департаменту роботи з персоналом поновлено Інспекцію з особового складу; 4) для забезпечення єдиного механізму розробки, підготовки і супроводження проєктів законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань правоохоронної діяльності створено Управління взаємодії з Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, іншими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування; 5) з метою централізованого оформлення паспортних документів відповідно до норм Європейського Союзу при Державному

департаменті у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб створено Головний обчислювальний центр Єдиної державної автоматизованої паспортної системи; 6) з метою вдосконалення системи управління силами міліції на залізничному, морському, річковому та повітряному транспорті, в структурі центрального апарату Міністерства створено Департамент транспортної міліції; 7) ліквідовано 2 військові частини, переформовано в окремі батальйони 4 полки оперативного призначення внутрішніх військ МВС України; 8) на підставі науково обґрунтованих нормативів збільшено кількість працівників міліції, які безпосередньо взаємодіють з населенням, насамперед, дільничних інспекторів, міліціонерів патрульно-постової, дорожньо-патрульної та деяких інших служб, зокрема, чисельність служби дільничних збільшено на 2 тисячі посад, у підрозділах усіх рівнів введено 161 посаду заступників командирів (начальників) з цивільної безпеки; 9) вдосконалено систему звітності та контролю: на 61 % скорочено кількість відомчої статистичної звітності; на обласному рівні скасовано понад 300 документів, що передбачали надання з місць службової інформації; 10) переглянуто відомчу нормативно-правову базу на предмет її відповідності чинному законодавству та вимогам подальшого реформування органів внутрішніх справ, в результаті чого кількість наказів нормативного та організаційно-розпорядчого характеру скоротилась з понад 2 тисяч до 100; 11) здійснено умовне скорочення персоналу шляхом створення некомплекту, який доведено до 17 %, при цьому 10,5 тис. атестованих понад заміщено вільнонайманими; разом з тим за цей період в територіальних і транспортних управліннях серед атестованого складу майже вдвічі більше прийнято на службу осіб з вищою юридичною освітою та майже на 20 % менше звільнено працівників цієї категорії; 12) розроблено Програму реформування освітянської діяльності, яка передбачає перепрофілювання вищих навчальних закладів, створення на їх базі спеціалізованих закладів, оптимізацію навчального процесу; впроваджено ступеневу, модульну підготовку освітньо-кваліфікаційних рівнів «молодший спеціаліст», «ба-

калавр», «спеціаліст», «магістр»; 13) розширено права регіональних підрозділів з одночасним зміцненням вертикалі управління органами внутрішніх справ у цілому, впроваджено інститут радників начальників ГУ – УМВС на громадських засадах, тощо [9, с.6–7; 10, с.2–3].

Таким чином на підставі викладеного можна зробити висновок, що з позиції необхідності підвищення ефективності забезпечення охорони громадського порядку, боротьби з організованою злочинністю, система органів внутрішніх справ України потребує подальшого кардинального реформування за рахунок передачі низки її функцій іншим органам виконавчої влади. Виділення міліції з органів внутрішніх справ і відокремлення її в самостійну структуру виконавчої влади, в організаційному, кадровому і фінансовому відношенні незалежну від місцевих органів влади. З огляду на те, що саме міліція має у своєму розпорядженні найбільші можливості в протидії злочинності і правопорушенням.

Президент, Уряд України ставлять завдання сформувати таку систему державного управління, яка буде відповідати потребам та вимогам людей, а головним пріоритетом її діяльності буде служіння народові, національним інтересам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. – К., 1996.
2. Концепція (основи державної політики)

національної безпеки України // Урядовий кур'єр. – 06.02.1997.

3. Бандурка О. М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення / О. М. Бандурка. – Х., 1996. – С. 96–103.

4. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України : підручник / О. М. Бандурка. – Х., 1998. – С. 86–94.

5. Опришко В. Ф. Державно-правова реформа в Україні : матеріали наук.-практ. конф. / В. Ф. Опришко. – К., 1997. – С. 3–13.

6. Битяк Ю. П. Оновлення змісту діяльності органів виконавчої влади – головна мета адміністративної реформи в Україні / Ю. П. Битяк // Вісник Акад. правових наук України. – 2000. – № 4 (19). – С. 10–19.

7. Битяк Ю. П. Конституційно-правові засади становлення та розвитку державної служби в Україні / Ю. П. Битяк // Вісник Акад. правових наук України. – 1998. – № 2 (13). – С. 75–82.

8. Лукашевич В. Г. Розбудова органів внутрішніх справ на засадах чинної Конституції України / В. Г. Лукашевич, І. В. Солов'євич // Державно-правова реформа в Україні : матеріали наук.-практ. конф. – К., 1997. – С. 237–239.

9. Курс на євроінтеграцію // Іменем Закону. – 2007. – № 31. – С. 6–7.

10. Наша мета – повернення довіри населення до міліції // Іменем Закону. – 2003. – № 51. – С. 2–3.

Безсмертний О. К. Реформування органів внутрішніх справ України: шляхи реалізації / О. К. Безсмертний // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 80–82 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11bokucr.pdf>

Показано, що система органів внутрішніх справ України потребує подальшого кардинального реформування за рахунок передачі низки її функцій іншим органам виконавчої влади.

Бессмертный А.К. Реформирование органов внутренних дел Украины: пути реализации

Показано, что система органов внутренних дел Украины нуждается в дальнейшем кардинальном реформировании за счет передачи ряда ее функций другим органам исполнительной власти.

Bessmertnyi A.K. Reforming Of Law-Enforcement Bodies Of Ukraine: Realization Ways

It is shown that the system of law-enforcement bodies of Ukraine requires the further cardinal reforming at the expense of transfer of some its functions to other enforcement authorities.